

ПРОШИРЕЊЕ ДЕЈСТВА ПРАВА ЕУ ИЗВАН ГРАНИЦА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ – УНИТАРНА ПАТЕНТНА ЗАШТИТА

Др Јелена Ћеранић*

Апстракт: На референдуму одржаном у јуну 2016. године, Уједињено Краљевство (УК) донело је одлуку о повлачењу из Европске уније. Оваква одлука имаће последице на све политике и акте ЕУ, укључујући и унитарну патентну заштиту која још није почела да се примењује. Када је реч о позицији УК у оквиру система унитарне патентне заштите, могућа су два сценарија. Према првом сценарију, УК, након изласка из ЕУ, више не учествује у овом систему. Према другом сценарију, УК, и након повлачења из ЕУ, наставља да учествује у систему унитарне патентне заштите, тј. дејство права ЕУ проширује се изван граница ЕУ. У погледу регулаторне технике за проширење дејства Уредбе о унитарној патентној заштити на УК, постоје предлози да се то изведе у форми класичног међународног споразума између ЕУ и УК. Такав споразум може се посматрати као облик регионалне патентне сарадње предвиђене чланом 142 Конвенције о издавању европских патената (КЕП). Уколико би овај предлог био одобрен, намеће се питање да ли би то значило да и друге земље уговорнице КЕП-а, које нису чланице ЕУ, могу да се укључе у систем унитарне патентне заштите? Из аспекта кохерентности патентне заштите у Европи, овакво решење оцењује се као позитивно, нарочито имајући на уму тренутну фрагментацију европског патентног пејзажа.

Кључне речи: унитарни патент, Брегзит, право ЕУ, Конвенција о издавању европских патената, фрагментација.

* Доцент Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, виши научни сарадник Института за упоредно право у Београду.

I Уводне напомене

Значај успостављања јединственог система заштите проналазака на територији Европских заједница/Европске уније препознат је још на почетку процеса европских интеграција, педесетих година 20. века. Међутим, временом се испоставило да је патентна заштита проналазака веома осетљиво питање. Државе чланице деценијама нису могле да се сложе у вези са одређеним аспектима заштите. Стога им је било потребно више од пола века да изнађу компромисна решења за нека спорна питања, као што су нпр. режим превођења патентних списа, начин решавања патентних спорова итд.

Напокон, дана 11. децембра 2012, усвојен је тзв. патентни законодавни пакет који се састоји од три компоненте: Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите (УУПЗ),¹ Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења (УУПЗП)² и Споразума о Јединственом патентном суду (СЈПС).³

Уредбе су објављене 31. децембра 2012. у Службеном листу ЕУ, а ступиле су на снагу 20. јануара 2013. Предвиђено је да ће почети да се примењују од 1. јануара 2014. или од датума ступања на снагу СЈПС,⁴ у зависности од тога који од та два датума наступи касније. Што се СЈПС тиче, он ће ступити на снагу када га ратификује најмање тринаест држава, укључујући Француску, Немачку и Уједињено Краљевство (УК).

Како је одмицао процес ратификације, чинило се да је почетак примене јединственог система заштите проналазака на тлу ЕУ коначно изван. Међутим, баш тада се догодио Брегзит. Наиме, на референдуму одржаном у јуну 2016. године држављани Уједињеног Краљевства су се изјаснили за повлачење из Европске уније.⁵

¹ Уредба (ЕУ) бр. 1257/2012 од 17. децембра 2012. о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите, 2012, Службени лист ЕУ, 2012, бр. Л 361.

² Уредба (ЕУ) бр. 1260/2012 од 17. децембра 2012. о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења, 2012, Службени лист ЕУ, 2012, бр. Л 361.

³ Споразум о јединственом патентном суду, <http://www.unified-patent-court.org/images/documents/urc-agreement.pdf>, 22. јул 2017.

⁴ Јединствени патентни суд успостављен је међународним споразумом који је 19. фебруара 2013. потписало 25 држава чланица ЕУ. Нису га потписале Шпанија, Пољска и Хрватска. Иако су преговори о оснивању ЈПС-а вођени под окриљем Савета министара ЕУ, Споразум је закључен изван правног оквира ЕУ. Овај споразум представља класичан међународни уговор, те је организационо одвојен и суштински независан од националних судова држава чланица ЕУ.

⁵ Уједињено Краљевство приступило је Европским заједницама/Европској унији 1973. године.

Одлуком Уједињеног Краљевства да изађе из ЕУ отворена је Пандорина кутија у области европских интеграција. Питање судбине система унитарне патентне заштите само је један од аспеката сложеног процеса напуштања ЕУ од стране УК.

Након одлуке УК да изађе из ЕУ, ступање на снагу Споразума о јединственом патентном суду, као и Уредби о унитарној патентној заштити, чије је ступање на снагу условљено ступањем на снагу СЈПС, крајње је неизвесно. Уједињено Краљевство првобитно је одложило ратификацију Споразума како би се сачекао исход референдума. Интересантно је да је сада, упркос резултатима референдума, вољно да настави са ратификацијом. Да ли је реч о „празном“ обећању, а чак и да није, да ли је ратификација и даље, правно гледано, изводљива, и да ли се њоме може „спасити“ унитарни патентни пакет нико са сигурношћу не може тврдити.

Део научне и стручне јавности мишљења је да би требало наћи начина, тј. осмислити правни механизам који би омогућио УК да учествује у систему унитарне патентне заштите. Истиче се да би то било корисно не само за УК, већ и за остале државе чланице ЕУ које учествују у ближој сарадњи у области успостављања унитарне патентне заштите.⁶

У раду је најпре представљен начин изласка УК из ЕУ предвиђен оснивачким уговорима, као и уопштено перспективе система унитарне патентне заштите после повлачења УК. Након тога, размотрена је могућност да се дејство права ЕУ прошири и изван ЕУ, што би у конкретном случају значило да се дејство Уредбе о унитарној патентној заштити прошири и на УК након његовог повлачења из ЕУ. Посебна пажња у раду посвећена је испитивању могућности да се и друге земље уговорнице КЕП-а које нису чланице ЕУ укључе у систем унитарне патентне заштите, што би допринело ублажавању фрагментације европског патентног пејзажа.

⁶ W. Tilmann, „EPUE-Reg and UPCA after Brexit“, <http://eplaw.org/eu-winfried-tilmann-epue-reg-and-upca-after-brexite/>, 25. јул 2017; W. Tilmann, “A possible way for non-EU UK to participate in the Unitary Patent and Unified Patent Court?”, <http://ipkitten.blogspot.rs/2016/06/a-possible-way-for-non-eu-uk-to.html>, 25. јул 2017; W. Hoyng, “Does Brexit mean the end of UPC?”, <http://eplaw.org/upc-does-brexite-mean-the-end-of-the-upc/>, 25. јул 2017; A. Ohly, “UK will not have to accept the supremacy of EU Law by separate agreement if it ratifies the Unified Patent Court Agreement“, <http://klwepatentblog.com/2016/11/26/uk-will-not-accept-supremacy-eu-law-separate-agreement-ratifies-unified-patent-court-agreement>, 25. јул 2017; T. Jaeger, “Reset and Go: The Unitary Patent System Post-Brexit“, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2884671, 25. јул 2017.

II Повлачење Уједињеног Краљевства из ЕУ и перспективе система унитарне патентне заштите

Уговором из Лисабона, који је ступио на снагу 1. децембра 2009, први пут је предвиђено да свака држава чланица ЕУ може да одлучи да иступи из ЕУ. Позивајући се на ову одредбу Уговора, гласачи у Уједињеном Краљевству су се на референдуму, одржаном у јуну 2016. године, изјаснили за излазак из ЕУ. Оваква одлука УК имаће последице на све политике и акте ЕУ, па и на систем унитарне патентне заштите који још није почео да се примењује.

1. Члан 50 Уговора о Европској унији

Поступак напуштања ЕУ регулисан је чланом 50 Уговора о Европској унији (УЕУ). Сам поступак изласка државе чланице из ЕУ прописан је на једноставан и јасан начин. Свака држава чланица може одлучити да се, у складу са својим уставним прописима, повуче из Уније.⁷

Она своју намеру саопштава Европском савету. У светлу оријентације Европског савета, Унија преговара и закључује споразум са том државом, којим се утврђује начин њеног повлачења, водећи рачуна о оквиру њених будућих односа са Унијом. Преговори о овом споразуму воде се у складу са чланом 218, тачка 3 Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ). У име Уније, споразум закључује Савет, који о томе одлучује квалификованом већином, после одобрења Европског парламента.⁸

Сходно томе, забрањене су измене примарног законодавства, другим речима, било какве додатне клаузуле договорене са државом која иступа, а које захтевају измене и допуне УЕУ, УФЕУ или Протокола превазилазиле би оквир успостављен чланом 50 УЕУ и представљале ревизију Уговора, а не споразум о изласку. Уговори престају да се примењују на дотичну државу од дана ступања на снагу споразума о њеном повлачењу или, ако то није наведено, две године после доставе обавештења.⁹

Занимљиво је да је првобитно, у фебруару и марту 2016. године, дакле, пре референдума, влада УК била мишљења да би поступак

⁷ Чл. 50, ст. 1 УЕУ

⁸ Чл. 50, ст 2 УЕУ.

⁹ Чл. 50, ст. 3 УЕУ.

повлачења могао трајати око десет година. Међутим, након референдума, УК прилично је одлучно у намери да остане у оквиру рока од две године.¹⁰ Стога се намеће питање зашто је дошло до овакве измене у ставу Уједињеног Краљевства?

Чини се да је разлог који се крије иза тежње за двогодишњим роком то што УК жели да избегне пресију током дуготрајних преговора са ЕУ, док је још званично чланица ЕУ. Наиме, УК стреми ка томе да „ресетује“ свој интеграциони статус на нулу, како би касније наставио процес удруживања са ЕУ у (идеалним) преговорима без притиска.¹¹

2. Перспективе система унитарне патентне заштите након Брегзита

Остављајући по страни последице Брегзита на процес европских интеграција уопште и наставак учешћа УК у оквиру јединственог тржишта, у раду се Брегзит разматра само у контексту система унитарне патентне заштите. Дакле, посматрано кроз призму унитарне патентне заштите, могућа су два сценарија. Према првом сценарију, УК ће иступити из ЕУ у року од две године и уопште неће доћи до преговора о могућности учешћа УК у унитарној патентној заштити након тога. Према другом сценарију, и после повлачења из ЕУ, УК наставља да учествује у систему унитарне патентне заштите, тј. дејство Уредбе о унитарној патентној заштити проширује се изван граница ЕУ.

2.1. Сценарио број 1 – УК остаје изван унитарне патентне заштите

Према првом сценарију, УК након изласка из ЕУ остаје у потпуности изван система унитарне патентне заштите. Шта то заправо значи? У контексту патентне заштите проналазака у УК, то значи да се ништа не мења. Уједињено Краљевство остаје чланица Европског завода за патенте, који није институција ЕУ, већ независна међународна организација.¹²

¹⁰ Обавештење о изласку из ЕУ Уједињено Краљевство је предало 29. марта 2017.

¹¹ Т. Jaeger, 15–16.

¹² Европски завод за патенте (ЕЗП) је централни стручно-административни и извршни орган који примењује материјално европско патентно право. Конкретно, ЕЗП прима европске пријаве, спроводи ресерш стања технике ради утврђивања новости и инвентивне висине проналаска, доноси одлуку о признању или одбијању признања патента, спроводи жалбени поступак и

Тако подносиоци патентних захтева могу да наставе да подносе захтеве за европски патент у којима наводе УК као једну од земаља у којој желе заштиту. Од тренутка признања европског патента, у начелу, престаје применљивост наднационалних норми, те се европски патент „распада“ на онолики број независних националних патената, колико има земаља чланица Конвенције о издавању европских патената (КЕП), које је пријавилац у европској пријави назначио као земље у којима жели патентну заштиту за свој проналазак. Сваки од тих патената који се даље назива „европски патент“, наставља да траје у појединој држави, подвргнут прописима националног патентног права. Његова правна судбина је независна у односу на правну судбину осталих европских патената за исти проналазак, који су признати на основу исте одлуке ЕЗП.¹³ Другим речима, европски патент постаје сноп националних патената.¹⁴ Тако европски патент у УК подлеже, као и до сада, законодавству УК у погледу свих аспеката заштите (повреде, поништаја, имовинских права, итд.).

Међутим, што се тиче спорова у вези са европским патентом, ту се ситуација усложњава. Изласком УК из ЕУ, Уредба о надлежности, признању и извршењу пресуда у грађанским и трговачким стварима¹⁵ неће се више примењивати у УК. Судски поступак због повреде европског патента у више земаља неће моћи да се води само пред једним судом. Наиме, пресуде судова изван УК неће важити у УК и обратно, пресуде судова УК неће важити изван граница УК. С обзиром на проблеме до којих може довести вођење више судских поступака у различитим земљама, а у вези са истом повредом европског патента, УК би морало да изнађе неко решење, тачније режим који би заменио Уредбу о надлежности, признању и извршењу пресуда у грађанским и трговачким стварима. Као једно од могућих решења помиње се прикључење УК Лугано конвенцији. Међутим, Европска унија је чланица те конвенције, те се преговори са Унијом ни у том случају не могу избећи.¹⁶

поступак по приговору на решење о признању патента. ЕЗП има седиште у Минхену и по један огранак у Хагу и Берлину.

¹³ С. Марковић, Д. Поповић, *Право интелектуалне својине*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2013, 318.

¹⁴ М. Rees, „Le brevet unique européen et logiciel”, <http://www.pcinpact.com/dossier/brevet-unitaire-europeen-logiciel-/205-5.htm>, 25. јул 2017.

¹⁵ Уредба (ЕУ) бр. 1215/2012 од 12. децембра 2012. о надлежности, признању и извршењу пресуда у грађанским и трговачким стварима, 2012, Службени лист ЕУ, 2012, бр. Л 351.

¹⁶ Т. Jaeger, 17.

2.2. Сценарио број 2 – УК наставља да учествује у унитарној патентној заштити

Према другом сценарију, УК, и након повлачења из ЕУ, наставља да учествује у систему унитарне патентне заштите. Велики део научне и стручне јавности сматра да је остатак УК у овом систему користан како за УК, тако и за саму ЕУ и уопште државе чланице које учествују у ближој сарадњи у области успостављања унитарне патентне заштите. Ипак, већина је сагласна да није једноставно успоставити правни механизам који омогућава УК учешће у систему унитарне патентне заштите, а који би био компатибилан са правом ЕУ.

Расправа о остајању УК у унитарном патентном пакету из 2012. године у суштини почива на три стуба. То су: учешће УК у материјалном патентном праву на основу Уредбе о унитарној патентној заштити; учешће УК у систему решавања патентних спорова на основу Споразума о јединственом патентном суду; и подобност Лондона да буде седиште једног од три централна одељења Суда прве инстанце ЛПС.

С обзиром на то да је учешће УК у материјалном патентном праву претпоставка тј. предуслов за учешће у јединственом патентном правосуђу, с једне стране, а да би анализа сва три питања превазишла оквире овог рада, с друге стране, на овом месту биће размотрена само могућност учешћа Уједињеног Краљевства у унитарној патентној заштити. Другим речима, рад се фокусира на анализу проширења дејства Уредбе о унитарној патентној заштити на УК, као трећу земљу која је изван ЕУ.

III Проширење дејства уредбе о унитарној патентној заштити

Када је реч о могућности наставка учешћа УК у ближој сарадњи у области успостављања унитарне патентне заштите, прва помисао је да УК, након изласка из ЕУ, остаје изван ове сарадње. Овакво размишљање је сасвим логично. С једне стране, унитарни патент осмишљен је као униформно, јединствено право за територију држава чланица ЕУ. С друге стране, Брегзит је дефинисан као крај примене права ЕУ у Уједињеном Краљевству. Сходно томе, након изласка из ЕУ, УК више не може непосредно да ужива предности Уредбе о унитарном патенту, пошто је та уредба инструмент права ЕУ. А право ЕУ се примењује само на државе чланице ЕУ.

Аналогно, и у случају механизма ближе сарадње важи исти начин размишљања. Наиме, механизам ближе сарадње, предвиђен чланом 20 УЕУ, прописује да државе чланице које желе да међусобно успоставе ближу сарадњу у оквиру надлежности које нису резервисане искључиво за Унију могу користити институције Уније и спроводити ту сарадњу применом одговарајућих одредаба Уговора. Дакле, и овде је јасно наведено да се могућност учешћа у ближој сарадњи односи само на чланице ЕУ. Иначе, механизам ближе сарадње представља правни оквир за Уредбу о унитарној патентној заштити и Уредбу о унитарној патентној заштити која се тиче превођења.

Укратко, УК након повлачења из ЕУ било би, у суштини, сведено на статус било које треће земље која није чланица ЕУ. У контексту унитарне патентне заштите, то је правни статус земље уговорнице КЕП-а, која је изван унитарног патентног пакета. Баш као што ни те треће земље, уговорнице КЕП-а, нису у могућности да учествују у успостављању *sui generis* патента за унутрашње тржиште, ни УК, као држава изван ЕУ, не може да учествује у унитарном патентном пакету.¹⁷

Друго је питање да ли дејства (последиче) Уредбе о унитарној патентној заштити могу да се прошире на Уједињено Краљевство. Ако је одговор потврдан, требало би размотрити да ли би то онда значило да и друге земље уговорнице КЕП-а могу, на неки начин, да се укључе у систем унитарне патентне заштите.

1. Проширење дејства права ЕУ на треће земље

Што се тиче проширења дејства права ЕУ на државе које нису чланице ЕУ, у оквиру правног поретка ЕУ већ постоји такав случај, тј. пример проширења дејства секундарног законодавства ЕУ на треће земље. Реч је о режиму Шенгена. Шенгенска сарадња, као политика ЕУ, предвиђена је примарним законодавством ЕУ,¹⁸ а спроводи се мерама секундарног законодавства. Оно што је посебно интересантно је да се те мере секундарног законодавства односе и на неке земље које су изван ЕУ. С обзиром на чињеницу да шенгенска сарадња представља део правних тековина Европске уније, а да те земље нису чланице ЕУ, њихова укљученост у шенгенску зону окарактерисана је као спољна димензија шенгенске

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Чл. 77 УФЕУ.

сарадње.¹⁹ Иначе, и међу тим трећим земљама (које су укључене у шенгенску зону) постоји разлика у начину на који је уређен њихов правни статус. С једне стране, за неке од њих, као што су Исланд и Норвешка, придружени статус почива експлицитно на примарном законодавству, тј. регулисан је одредбама протокола који су део оснивачких уговора.²⁰ С друге стране, у случају Лихтенштајна и Швајцарске, учешће у правним тековинама Шенгена не почива на примарном законодавству ЕУ, већ је уређено билатералним споразумима. Иако у примарном законодавству не постоје основе за правни статус Литхенштајна и Швајцарске, ове две земље равноправно учествују и у примени и развоју правних тековина Шенгена.

Шенгенски режим не би требало мешати са случајевима у којима се међународним споразумима успостављају паралелна законодавна тела унутар ЕУ и других страна тих споразума. Упркос заједничкој правној обавези која проистиче из таквих споразума, закони за спровођење споразума које доносе различита законодавна тела ипак су различити и (макар формално) независни једни од других. Најпознатији пример овог паралелизма законодавних активности, а који се тиче унутрашњег тржишта, јесте Споразум о европском економском простору. Европски економски простор успостављен је 1. јануара 1994. године између Европске асоцијације за слободну трговину (*European Free Trade Association* – ЕФТА) и Европске уније. Основан је да би се омогућило земљама ЕФТА (Норвешка, Исланд, Лихтенштајн и Швајцарска) да учествују на јединственом тржишту ЕУ, без обавезе приступања ЕУ.²¹

За разлику од ЕЕП, у оквиру шенгенског режима, исте мере секундарног законодавства непосредно се примењује и на ЕУ и на друге стране, тј. треће земље. И то је модел за који се залажу заговорници учешћа УК у унитарном патенту и после Брегзита. Сврха је да се омогући УК да ужива предности унитарне патентне заштите, тј. унитарни карактер као јединствено право у свим аспектима заштите у свим земљама након што је признат.

На основу примера шенгенског режима, чини се да право ЕУ не искључује категорички могућност проширења његове директне примењивости на треће земље. Ипак, примарно законодавство ЕУ не

¹⁹ Вид. Ј. Ђеранић, *Облици повезивања држава чланица у Европској унији*, Службени гласник, Београд 2011, 130–134.

²⁰ Чл. 6 Протокола бр. 19 на УЕУ и УФЕУ.

²¹ Вид. Ј. Ђеранић, *Унитарни патент*, Институт за упоредно право у Београду и Правни факултет Универзитета у Бањалуци, Београд 2015, 79–81.

предвиђа правне основе за такву примену. Иначе, Европски суд правде је више пута истакао (укључујући оцену патентног пакета из 2009. године)²² да свака примена права ЕУ мора, независно од контекста у коме се примењује или тела које га примењује, увек да иде „руку под руку“ са одговарајућом контролом ЕСП у последњој инстанци (макар путем поступка за решавање претходног питања²³).

2. Члан 142 КЕП-а – основ за проширење дејства Уредбе о унитарној патентној заштити на Уједињено Краљевство

У погледу регулаторне технике за проширење дејства Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите на УК, постоје предлози да се то може учинити у форми класичног међународног споразума између ЕУ и УК. Конкретно, такав споразум може се посматрати као облик регионалне патентне сарадње предвиђене чланом 142 КЕП-а. КЕП прописује да група земаља уговорница, која предвиди у посебном споразуму да европски патенти признају за те земље имају јединствени карактер на њиховим територијама, може предвидети да европски патенти могу бити признати само заједно за све те земље.²⁴ Другим речима, група држава уговорница КЕП-а може ући у ближу патентну сарадњу и унитарни патент је управо пример примене тог члана.

Оваква правна „акробатика“, тј. позивања на члан 142 КЕП-а има за циљ да се превазиђе проблем у вези са тим што примарно законодавство не омогућава проширење дејства патентних тековина на треће земље. Ипак, позивање на КЕП у овом случају, на први поглед, делује апсурдно. КЕП није правни акт ЕУ. Како онда може да буде правни основ за посебне аранжмане у вези са применом права ЕУ?²⁵

Међутим, оно што је посебно интересантно и значајно јесте да је ову врсту правне „акробатике“ Комисија је већ употребила. Дакле,

²² ЕСП, Мишљење 1/09, Усклађеност Нацрта споразума о суду за европски и унитарни патент са уговорима, 8. март 2011.

²³ Овај поступак се још назива и поступак прибављања интерпретативне или прелиминарне одлуке. Сви ови преводи покушавају да на најбољи начин преведу енглески термин *preliminary ruling procedure* који у ствари подразумева решавање претходног питања које упућује национални суд. (Вид. А. Чавошки, *Правни и политички поредак Европске уније*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Службени гласник, Београд 2006, 181, фн 160).

²⁴ Чл. 142, ст. 1 КЕП-а.

²⁵ Т. Jaeger, 18.

Комисија је користила ту, условно речено, фикцију и ЕСП ју је одобрио. Наиме, сама УУПЗ је регионални споразум у смислу члана 142 КЕП-а. Тај аргумент је био важан јер је њиме објашњено зашто сама уредба не садржи одредбе о патентбилности, већ се уместо тога позива на КЕП. За Европски суд правде, прихватање фикције из члана 142 КЕП-а био је кључни елемент за његово резонување о компатибилности УУПЗ са правом ЕУ.

Упркос одобрењу ЕСП-а, фикција заснована на члану 142 КЕП-а правно јесте мањкава. Она меша законодавца ЕУ, тј. Савет, са самим представницима држава чланица у Савету. Пошто ЕУ није чланица КЕП-а, Савет не може закључити регионални споразум у смислу члана 142 КЕП-а. Истовремено, Савет је институција различита од представника држава чланица који су окупљени у Савету. Они би вероватно могли да закључе споразум заснован на члану 142 КЕП-а, но такав споразум никада не би имао форму законодавног акта ЕУ – као што је Уредба о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите. Чињеница да је ЕСП ипак одобрио фикцију засновану на члану 142 КЕП-а може се протумачити као знак признања јаке политичке воље да се, после више деценија, омогући успостављање унитарног патента.²⁶

Ако је УУПЗ споразум у смислу члана 142 КЕП-а и стога заснива свој легитимитет на КЕП-у, предлог да би споразум између ЕУ и УК омогућиоостанак УК у оквиру унитарне патентне заштите може се посматрати као начин да се изађе из Брегзит дилеме. Уколико ЕУ, која није чланица КЕП-а, може доносити акте којима се спроводи КЕП, онда она може и изабрати да измени и допуни то законодавство како би укључила и друге земље уговорнице КЕП-а које нису чланице ЕУ. Дакле, на основу споразума између ЕУ и УК у форми Протокола СЈПС могло би се проширити дејство УУПЗ на УК.²⁷

Све у свему, и у научним и стручним, али и политичким круговима, постоји сагласност да би се могло применити решење из члана 142 КЕП-а како би се превазишла Брегзит дилема. Они су, такође, мишљења да би Европски суд правде одобрио тај споразум. Претпоставља се да би том приликом узео у обзир већ постојећу судску праксу, која констатује (иако не објашњава) да Уредба о унитарној патентној заштити има карактер споразума у смислу члана 142 КЕП-а.²⁸

²⁶ *Ibid.*, 19.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*

3. Проширење дејства Уредбе о унитарној патентној заштити и на остале земље уговорнице КЕП-а

Ако би конструкција заснована на члану 142 КЕП-а била успешно примењена на УК, да ли би то значило да и остале земље уговорнице КЕП-а могу да се укључе у сарадњу у области успостављања унитарне патентне заштите? Из угла кохерентности патентне заштите у Европи, овакво решење може се оценити као позитивно, нарочито имајући на уму тренутну фрагментацију европског патентног пејзажа (како у материјалном, тако и у територијалном смислу).²⁹ Наравно, треће земље би морале да прихвате надлежност Европског суда правде у вези са тумачењем опсега и применом унитарног патента.

Иначе, фрагментација патентне заштите у ЕУ испољава се у два облика, као тзв. „материјална“ фрагментација и као тзв. „територијална“ фрагментација.

Под материјалном фрагментацијом патентног система подразумева се да се у оквиру система унитарне патентне заштите, на исте или сличне правне ситуације примењују различите одредбе материјалног права. Материјална фрагментација патентне заштите појављује се најмање из два разлога. Она може бити последица постојања више нивоа, тј. више система патентне заштите у Европи, што имплицира могућност избора између њих и/или може бити последица упућивања, у одређеним ситуацијама, на национално законодавство држава чланица ЕУ које учествују у ближој сарадњи.³⁰

Територијална фрагментација подразумева да се у различитим државама чланицама ЕУ, на исте или сличне правне ситуације, примењују различити прописи. Овај облик фрагментације узрокован је пре свега применом механизма ближе сарадње. Поред тога, територијалној фрагментацији патентне заштите проналазака у ЕУ доприноси и режим превођења који се примењује у оквиру система унитарне патентне заштите, као и тзв. *forum shopping* (могућност да стране у спору изаберу суд пред којим ће се водити парница).³¹

²⁹ О фрагментацији европског патентног пејзажа: Вид. Н. Ullrich, „Harmonizing Patent Law: The Untamable Union Patent”, *Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper*, 2012-03, 1–59; N. Machek, „How 'Unitary' is the Unitary Patent?”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2407357, 25. јул 2017; J. Ђеранић (2015), 129–146.

³⁰ J. Ђеранић (2015), 129.

³¹ *Ibid.*, 138.

Могућност да се дејство Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите прошири и на државе које нису чланице ЕУ, али су уговорнице КЕП-а, нарочито је интересантна у контексту материјалне фрагментације узроковане постојањем више нивоа, тј. више система патентне заштите у Европи. Овакво решење могло би да допринесе ублажавању фрагментације патентног пејзажа у Европи.

Наиме, заштита проналазака европским патентом са унитарним дејством (унитарним патентом) представља додатну могућност за носиоце патената у Европској унији. Унитарни патент постоји заједно са националним и европским патентом, што Европу чини јединим регионом у свету који, поред националног, има још три нивоа патентне заштите проналазака. Захваљујући овако конципираној унитарној патентној заштити, европски патентни пејзаж познаје четири категорије, тј. четири система патентне заштите проналазака, и то:

1. Традиционални национални патент, који признаје национални патентни завод и за који је надлежан национални суд;
2. Традиционални европски патент, који признаје Европски завод за патенте, а који је изузет из надлежности Јединственог патентног суда (*opt-out*), те су за европски патент, који заправо представља сноп националних патената, надлежни национални судови држава чланица у којима је признат;
3. Европски патент, који признаје Европски завод за патенте и за који је надлежан Јединствени патентни суд у државама чланицама које су ратификовале Споразум о јединственом патентном суду; и
4. Унитарни патент који признаје Европски завод за патенте и за који је надлежан Јединствени патентни суд, без могућности да буде изузет (*opt-out*) из његове надлежности.

Дакле, корисници патентног система у Европи имају избор између ова четири система заштите, а могу се одредити и за разноврсне комбинације различитих система. Овај принцип који корисницима омогућава да сами одаберу систем патентне заштите проналазака назива се принцип слободе избора или принцип добровољности (*principle of optionality*).³²

Једна од последица примене принципа слободе избора је ризик да различити судови различито тумаче и примењују принципе патентног права. Изузев тога, сви судови биће под својеврсним притиском, по-

³² *Ibid.*, 129–132.

што ће странке, приликом одређивања за систем патентне заштите, између осталог, узимати у обзир и начин на који надлежан суд у оквиру одређеног система заштите, тумачи и примењује поједине прописе патентног права.³³

Иако ће патентне стратегије зависити и од одређеног броја фактора као што су: финансијска и инфраструктурна позадина компанија, судска пракса и трошкови различитих судова и др., веома је вероватно да ће многи задржати мешовити портфељ унитарних, европских и националних патената. Таква селективна примена различитих система патентне заштите проналазака може довести до поремећаја равнотеже система патентне заштите и уопште спречавања технолошког развоја у Унији. Наравно, свака даља фрагментација патентног пејзажа ЕУ у супротности је са основним циљем успостављања система унитарне патентне заштите, а то је поједностављење и унификација патентне заштите на европском тлу.³⁴

У том контексту, могућност да се поједине државе уговорнице КЕП-а које нису чланице Европске уније укључе у систем унитарне патентне заштите свакако ће допринети кохерентности патентне заштите у Европи, у смислу смањења фрагментације европског патентног пејзажа.

IV Закључна разматрања

Судбина система унитарне патентне заштите прати судбину Европске уније и процеса европских интеграција. С једне стране долази до одређеног „растакања“, раслојавања унутар саме ЕУ (покретање механизма ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите, као и одлука УК о изласку из ЕУ), а с друге стране опет постоји потреба за „груписањем“ у смислу примене јединствених прописа на тлу Европе, независно од чланства у самој ЕУ (нпр. проширење дејства Уредбе о унитарној патентној заштити и изван граница ЕУ). Стога би се могло рећи да је унитарни патент, и његова судбина уопште, парадигма времена и ситуација кроз које пролази ЕУ и уопште кретања на европској политичкој и друштвеној сцени.

У контексту унитарне патентне заштите, чини се да сам Брегзит може имати позитивне импликације. Узимајући у обзир бројне недостат-

³³ H. Ullrich, 57.

³⁴ N. Machek.

ке система унитарне патентне заштите, чињеница да УК напушта ЕУ и да патентни законодавни пакет мора да се измени, може бити прилика да се неки његови недостаци бар делимично исправе.

С обзиром на већ постојећу фрагментацију европског патентног пејзажа, требало би омогућити проширење дејства Уредбе о унитарној патентној заштити и изван граница ЕУ, пре свега у УК, али и у осталим заинтересованим државама уговорницама КЕП-а које нису чланице ЕУ.

Дакле, Брегзит, упркос свим проблемима које је отворио, може, на неки начин, допринети да се систем унитарне патентне заштите, заснован на политичким компромисима, уместо пуке употребљивости у политичкој реторици, преокрене у систем који ће издавати актуелне, атрактивне и уравнотежене резултате за своје кориснике и друштво.³⁵

Jelena Ćeranić, Ph.D,

Assistant professor at the Faculty of Law of the University of Banja Luka

Research associate at the Institute of Comparative Law in Belgrade

EXTENTION OF THE EU LAW EFFECTS BEYOND THE EU BORDERS – UNITARY PATENT PROTECTION

Summary

On Brexit referendum, held in June 2016, the United Kingdom voters voted in favor of leaving the EU. The implications of Brexit vote to Unitary Patent Package are to be analysed. As regards the position of the UK in the Unitary Patent Protection system, two scenarios are possible. According to the first scenario, after the UK's withdrawal from the EU, the UK does not participate in the Unitary Patent. According to the second one, the UK, however, continue to participate in the Unitary Patent Protection system, i.e. the EU law effects are to be extended beyond the EU borders. In terms of the regulatory technique for an extension of the Unitary Patent Regulation's applicability to the UK, some commentators suggest that this could be done in the form of a simple international agreement between the EU and the UK. More

³⁵ T. Jaeger, 27.

specifically, they see such an agreement as a form of regional patent cooperation envisaged and authorized by Art. 142 of the European Patent Convention (EPC). If that Art. 142-fiction-based construction was applied successfully for the UK case, this would open the way to include more EPC states in the Unitary Patent cooperation – well beyond the UK. From the perspective of the coherence of patent law in Europe that might, in fact, be a positive prospect.

Key words: *Unitary Patent, Brexit, EU Law, European Patent Convention, fragmentation.*